

MILAN KUČAN NA OKROGLI MIZI UPOKOJENCEV O VSTOPU SLOVENIJE V EU IN NATO

Izola, Hotel Delfin, 12. marec 2003

VINKO GOBEC:

Spoštovane kolegice, kolegi, spoštovani gostje, dovolite, da začnem z okroglo mizo na temo »Slovenija in evroatlantske povezave«. Najprej prisrčen pozdrav predsedniku gospodu Milanu Kučanu, človeku, ki je zaznamoval zgodovino zadnjih dveh desetletij in ki je vedno znal tudi upokojujence stimulirati in vzpodbujati, da smo dosegli to, kar smo. Pozdravljam goste, med njimi gospoda dr. Cerarja, ki predstavlja Ministrstvo za zunanje zadeve, dr. Igorja Kotnika, ki predstavlja Ministrstvo za obrambo in dr. Genoria, ki predstavlja Ministrstvo za evropske zadeve. Pozdravljam vse župane, vse vas in želim, da bi današnja okrogla miza soprispevala k temu, kar se bomo odločali 23. marca.

Reči moram, da smo generacija, ki je nesrečna in srečna generacija. Nesrečna zato, ker smo bili v drugi svetovni vojni otroci, nekateri pa seveda tudi aktivni udeleženci in smo spoznali zlo in pa posledice vojne. Tako psihično, da ne govorim o materialnem, rušenje, družine, ki so izgubile družinske člane na tej ali drugi strani. S tega vidika smo nesporno nesrečna generacija. Srečna generacija pa zato, ker smo si priborili svobodo oz. so nam jo priborili in smo v svobodi razvijali Socialistično republiko Slovenijo oz. današnjo mlado Slovenijo. Tej državi smo dali mnogo in ta to smo lahko ponosni. Glede tega smo srečna generacija. Srečna generacija zato, ker smo Slovenci pravzaprav zgodovinske trenutke, ki jih Slovenija imela, znali tudi pravilno izkoristiti. Leta 1941 je bila pravilna odločitev, leta 1948 informbiro pravilna odločitev, pravilna odločitev leta 1989 in 1991 – to pomeni, da imamo izkušnje, da Slovenci znamo zgodovinske trenutke, ki so pomembni za naš razvoj in razvoj prihodnje generacije, izkoristiti.

Izkoristimo ta zgodovinski trenutek, ki je sedaj pred nami – vstop v evroatlantsko povezavo, v NATO in EU. Zakaj? Preprosto: večji trg, večje znanje itd. Tu bi rad poudaril sledeče. Tisti, ki pravijo, da izgubljam samostojnost – res je, carin ne bo. Saj veste, kako smo kritizirali carinike, ko smo včasih plačali carino za rezervne dele, za živila itd. Carin ne bo več. Monтерна politika bo skupna. Res je – tolar ima pomembno vrednost, vendar bomo pač imeli Euro za 570 milijonov prebivalcev, ne samo denarno enoto za 2 milijona prebivalcev. Skratka večji trg, izmenjava znanja je nesporno tisto, kar je koristno tudi za Slovenijo. Kar zadeva NATO pravijo, da bomo dali več za obrambo, kot damo sedaj. Kolegice in kolegi, vprašam vas, ali je to usodno, če damo

Slovenci 2% BDP za obrambo ali 2,5%? Ne, to ni usodno. Nedvomno pa je usoden mir v tem delu sveta. Mir na svetu sploh. Kajti človeško življenje nima cene. In zato priporočam in zato smo se tudi odločili, da Zveza upokojencev kot organizacija – danes je bila ustanovljena Pokrajinska zveza upokojencev za južno Primorsko – in zato smo se odločili, da v tej pokrajinski zvezi organiziramo razpravo in izmenjavo mnenj o evroatlantskih povezavah. Ne slučajno. Pozvali se že v enem od obveščevalcev, kjer prosimo in predlagamo Društvu upokojencev, da se aktivno vključimo v te evroatlantske povezave, da glasujemo za podporo zaradi nas in predvsem zaradi naših zanamcev. Ne izpustimo tega zgodovinskega trenutka, ki je pred nami, kajti čez sto let bodo zanamci govorili: modra je bila ta generacija, ki je to postorila. Zato sedaj prepuščam besedo gospodu, novinarju Silvanu Sau, ki bo povezoval današnjo razpravo, kjer boste postavljali svoja vprašanja, lahko tudi mnenja in upam, da bomo na zaključki vsi zadovoljni, kajti nesporno bomo iz prve roke slišali marsikaj zanimivega.

SILVANO SAU:

Hvala gospodu Gobcu. Očitno ni iz teh krajev, ker ni pobljže seznanjen z imeni tega dvojezičnega območja. Naj mi bo dovoljeno, da tudi dvojezično pozdravim našega predsednika Milana Kučana. Bon giorno, signore presidente. Naj pozdravim tudi, mislim da je bilo pozabljeno, našo izolsko županjo Bredo Pečan, ki je tukaj prisotna.

Zakaj smo se tukaj zbrali, je povedal že gospod Gobec. Spregovorili naj bi in zlasti poslušali besede predsednika. Nekdo mi je prej rekel, naj ga naslovim kot nekdanjega predsednika. Mislim da ko si enkrat predsednik republike, ostaneš vedno predsednik. Zato se bomo obračali na gospoda Kučana kar z gospod predsednik, da nam spregovori, kot je vedno spregovoril, ko smo rabili določene indikacije, kako naprej. Tako je bilo pred 15 leti. Zgodilo se je tudi kasneje in mislim, da je znal gospod Kučan vedno interpretirati osnovne interese države, osnovne interese državljanek in državljanov Slovenije. In mislim, da ko smo ga poslušali vse do danes, nam ni bilo žal, da smo ga poslušali. Sedaj smo pred trenutki, približno čez 10 dni, ko se bomo morali spet odločati, ali in na kakšen način gremo v prihodnost oz. kako bomo glasovali čez 10 dni na referendumu za vstop Slovenije v Evropsko unijo in za vstop Slovenije v NATO. Te dni je nedvomno veliko govora o vseh teh vprašanjih, mislim pa, da bi bilo odločanje na osnovi tega, kar se danes dogaja, verjetno napačno. Dogovoriti se je treba in gledati v prihodnost na osnovi celotnega aspekta mednarodnih odnosov in vsega tega, kar se dogaja po svetu in znati najti to pravo pot. Mislim, da nam bo gospod Kučan pri tem zagotovo koristno in konkretno pomagal.

Naj začnemo. Gospod predsednik, da vstopamo v Evropsko unijo, je bilo jasno že pred več kot desetimi leti. To je bilo osnovno geslo samostojnosti Slovenije. Takrat smo se tudi dogovorili, da vstopamo v vse evroatlantske zveze. Razumljivo je torej, da se vi za to zavzamete. Lahko še enkrat poveste zakaj? Se je kaj spremenilo od takrat pred desetimi leti do danes?

MILAN KUČAN:

Preden bi odgovoril na to vprašanje, bi najprej rad voščil dober dan vsem gospodem in gospodam, ki so se udeležili tega našega srečanja. Glede na to, da je pomladansko

vreme, da je sonce – skoraj sonce – mora biti stvar hudo zanimiva, da ste žrtvovali tako lepo popoldne za pogovor o teh vprašanjih.

Po moji sodbi gre res za zelo pomembne odločitve, ki bodo zaznamovale Slovenijo in slovensko usodo za dolgo let naprej. Zaznamovale na način, ki govori, da se ne odločamo samo o sebi, ampak tudi za mnoge rodove Slovencev in državljanek in državljanov Slovenije v prihodnje.

Vprašali ste me, zakaj se zavzemam za vključitev Slovenije v Evropsko unijo in v NATO. Razlogov je več, vendar bi jih nekako strnil v štiri, ki so po moji sodbi bistveni.

Prvič zaradi tega, ker nam vstop v ti dve integraciji, čeprav sta po svoje različni, omogočata aktivno in odgovorno slovenstvo. Ker nam omogočata, da bomo ravnali kot odgovorna in zrela država.

Drugič zaradi tega, ker je to priložnost, da si skupaj z drugimi državami, ki so članice teh integracij, učinkoviteje zagotovimo mir in varnost. To je v bistvu opredeljevanje za mir, opredeljevanje za varno in mirno okolje, znotraj katerega bomo lahko skrbeli za svoj razvoj, za svojo blaginjo, za socialno varnost, za duhovni in kulturni razvoj in navsezadnje varovali tudi svojo samobitnost.

Tretji razlog je, da nam vstop v ti dve integraciji omogoča, da utrdimo svoj položaj v stabilnem delu Evrope, da prenehamo biti država, ki živi na medprostoru med stabilnim in varnim ter nestabilnim in nevarnim delom Evrope. Žal objektivno meja med tema dvema svetovoma obstoji in žal teče tudi mimo Slovenije ali ob Sloveniji. Za nas ni vseeno, bistveno različno je, ali je ta meja na naši severozahodni ali na jugovzhodni meji.

Četrty razlog je moja osebna izkušnja. Izkušnja z odločitvami, ko je šlo za krizo o nekdanji skupni jugoslovanski državi, za njen razpad, za vojno, za mirovna pogajanja, za iskanje mednarodne podpore, za slovensko državno priznanje in za njeno umestitev v svet.

To je najkrajše, če pa mislite gospod Sau, da je prav, da še nekoliko utemeljim vsako od teh razlogov, pa sem seveda to pripravljen storiti.

SILVANO SAU:

Mislim, da so razlogi, ki ste jih navedli, temeljni razlogi, zaradi katerih se bomo čez približno 10 dni odločali za ali proti vstopu v Evropo in mislim, da bi bilo koristno in pametno, da jih mogoče slišimo še bolj detajlno, kajti na osnovi teh razlogov in argumentov se bomo dejansko vsi skupaj tudi odločali.

MILAN KUČAN:

Potrudil se bom, da vam ne vzamem veliko več časa.

Glede prvega, da nam vstop v ti dve integraciji omogoča aktivno in odgovorno slovenstvo, bi rad rekel naslednje. Vsi skupaj se spomnimo, zakaj smo se odločili za samostojno državo. Nismo se tako odločili samo zato, da bi odšli iz nekdanje Jugoslavije. Nismo se tako odločili samo zato, da bi dobili svojo državo. Nismo se tako

odločali samo zaradi tega, da bi dobili možnost za gospodarski in socialni razvoj in tudi ne samo zaradi tega, da bi se prepoznavneje umestili v mednarodni prostor. Ampak tudi zaradi tega, da bi si v svoji državi, uspešni, učinkoviti, gospodarsko in socialno stabilni državi zagotovili možnost vplivati na dogajanje v Evropi, na dogajanje v svetu in prevzeli tudi svoj del odgovornosti za to, kar se v svetu godi, in za njegovo prihodnost. Kot sem rekel prej, ker nam članstvo omogoča, da se uveljavimo v svetu kot odgovorna in zrela država. Da se uveljavimo kot država, ki ima svoja stališča, ki zna argumentirati, ki zna sprejeti dialog z argumenti drugih in iskati z njimi neko soglasje po možnosti o tem, kar je v nekem trenutku možno opredeliti kot skupni ali večinski interes – in ne kot država, ki špekulativno, brez svojih trdnih načelnih stališč in izhodišč pritrjuje enkrat enemu enkrat drugemu in tako počasi in zlagoma dobiva sloves majhne, prevarantske in goljufive države, ali kot se običajno to v svetu velike politike pravi, banana republike.

Drugi razlog, da se v bistvu odločamo za mir, temelji v dejstvu, da si je Evropa, vsaj tisti njen del, ki je imel v povojnih političnih konfrontacijah srečo, da je živel v njenem zahodnem delu, znal zagotoviti mir, velik gospodarski razvoj in socialni mir ravno zaradi tega, ker je svoje življenje in svoja razmerja gradil na vrednotah, ki jih je druga svetovna vojna s fašizmom in nacizmom skušala poteptati in izničiti. Iz potrebe, da se nova Evropa gradi prav na teh načelih, se je ta del Evrope, skozi zgodovino sicer protislovni in dostikrat z vojnami obremenjen svet, vzpostavil kot območje miru. 50 let je v evropski zgodovini zelo dolgo obdobje brez vojn. Ker je v tem okrilju miru in varnosti skozi različne oblike evropske skupnosti zrasla Evropska unija kot eno največjih, najmočnejših ne samo tržišč, ampak tudi tehnološko najprodornejših območij, bi mi znotraj takšnega sveta in takšnih razmerij ravno tako zavarovali svoj razvoj, svoj mir in svojo varnost. Mir in varnost pa sta prvi pogoj, da se lahko razmišlja o varovanju človekovega dostojanstva. Če je zavarovano njegovo življenje, se lahko razmišlja o blaginji, se lahko razmišlja o razvoju, o pravni varnosti in navsezadnje tudi o demokraciji.

Zakaj je pomembno, da se ta pokrov miru in varnosti, če smem uporabiti ta izraz, ali če želite dežnik, razširi nad cel evropski prostor? Ne samo zaradi tega, da se ta temeljna dobrina – mir in varnost zagotovi vsem Evropejcem, ampak tudi zato, da bi Evropa, tako usposobljena v svetu kakšen je, poln tudi nasprotij in konfliktov, lahko izvažala mir. Se pravi, da bi lahko bila aktiven dejavnik miru in varnosti v svetu, se zavzemala za mirno reševanje sporov in konfliktov, k čemur zavezuje temeljna listina vse evropske države in vse članice združenih narodov. Celo več. Takšna Evropa bi bila sposobna prevzeti odgovornost zase, da ne bi s svojimi konflikti, s svojo nestabilnostjo v bistvu povečevala nestabilnost in nevarnost vojnih konfliktov v svetu, kot se je na žalost to zgodilo nedavno tudi na balkanskih vojnah po razpadu Jugoslavije; da mednarodni skupnosti, Združenim narodom ne bi bilo potrebno več intervenirati in zagotavljati mir v Evropi sami. Evropa, ki bi bila sposobna prevzeti odgovornost zase, bi tudi razbremenila Združene države Amerike, da ponovno intervenirajo v vojne konflikte v Evropi, kot so na žalost to morale trikrat v prejšnjem stoletju. V prvi svetovni vojni, v drugi svetovni vojni in v tej balkanski vojni - ko smo v bistvu Evropejci sami zažgali svojo hišo.

Tretji razlog je, da si zagotovimo prostor v stabilnem delu Evrope. Ne zaradi tega, ker bi bežali pred tem nestabilnim jugovzhodnim ali če hočete balkanskim prostorom Evrope, pred konflikti, pred vojnami, ki na žalost tam še vedno trajajo, ampak tudi zaradi tega,

da bi kot članica Evropske unije in članica NATO lahko imeli aktivnejšo, iniciativnejšo, avtoritativnejšo vlogo pri iskanju rešitev za trajnejšo umiritev Balkana in za pospešitev poti, ki tem ljudem, tem državam, tem narodom odpirajo vrata v Evropsko unijo in v NATO. Torej za krepitev in v širitev evropske družine. Mislim, da smo to dolžni in da nas k temu pravzaprav sili solidarnost z evropskimi državami, ki so že sedaj vlagale velike človeške, materialne, intelektualne in politične napore, da so se zaustavile vojne na Balkanu. Mislim, da lahko z našim poznavanjem razmer, ljudi, tudi s spoznavanjem zgodovinskih korenin teh konfliktov k temu veliko prispevamo in da nam članstvo v teh organizacijah daje v teh naporih tudi večjo kredibilnost in avtoriteto. Navsezadnje smo za tak svoj angažma, za iskanje rešitev na Balkanu preprosto zavezani tudi s svojim čisto človeškim in moralnim dolgom.

Četrty razlog, kot sem rekel, je moja osebna izkušnja. Preprosto mislim, da lahko naše članstvo v teh dveh evropskih integracijah zmanjša možnost, da bi bilo še komu kdaj v Sloveniji potrebno, da bi stal sam s svojim narodom nasproti veliko močnejši vojaški in politični sili. Da se mu ne bi bilo potrebno, kot se je bilo potrebno meni, odločati o vojni, da se mu ne bi bilo potrebno pogajati o miru. Veste pa, da so pogajanja o miru, ki vodijo preko vojne, najbolj dolga in zahtevna pogajanja, ki v bistvu še zdaj niso končana. Da ne bi bilo nikomur potrebno biti predmet izsiljevanja, kot sem ga doživljal sam in še nekateri drugi slovenski politiki, ko so domnevno močnejše države, ki so imele zgodovinske račune s Slovenci, pač domnevale, da je prišel čas, da se zgodovinski računi poravnajo in da jih Slovenija poplača. Nazadnje tudi zaradi tega ne, da bi se še kdo moral poniževati po evropskih prestolnicah in čakati pred vrati pisarn, da bi dokazal, da gre tudi nam Slovencem to, kar gre vsakemu narodu na svetu: njegova naravna in mednarodno priznana pravica, pravica do samoodločbe, da bi dokazal, da ne želimo te pravice uresničiti z nasiljem in da je ne želimo uresničiti na račun enake pravice nobenega drugega naroda.

To so moji razlogi. Seveda se bo vsak od nas čez deset dni na referendumih o tem odločal sam na podlagi svojega premisleka in na podlagi svoje vesti. Vem, da so te odločitve zelo zahtevne. Zahtevne tako, kot je bila tista decembra 1990. leta na plebiscitu in zato je prav, da si vzamemo čas za premislek, da o tem razpravljamo, da slišimo argumente, da jih soočamo s svojim lastnim pogledom. Moje mnenje je, da so bili v tej razpravi, ki traja dolgo - o Evropski uniji celo dlje kot o NATO, dobri dve leti, v bistvu povedani že vsi argumenti za in proti. Toda po tej razpravi se bo vendarle potrebno odločiti. Ta trenutek odločitve se bliža in prav je, da poskušamo odločitev razumeti v povezavi s širšimi razmerami v svetu in s pričakovanji, z zaznavami, kam se ta svet giblje, zato da si potem lažje odgovorimo, kje in s kakšno pozicijo, aktivno ali pasivno, želimo to prihodnost dočakati v tem svetu.

SILVANO SAU:

Hvala gospod predsednik. Mislim, da ste bili zelo jasni. Pa mogoče ravno zaradi tega oz. iz tega bi povlekel naslednje vprašanje. Zakaj se ravno v zadnjih dneh, zlasti na nekaterih straneh naših časopisov, ugovarja temu, da vedno več tujcev, državljanov, pristašev EU in NATO pride prepričevati slovensko javnost glede potrebe, da se vključimo, medtem ko je slovenska politika praktično samo zadnje dneve v ospredju, medtem ko je bila do danes nekje v ozadju. Kaj menite o tem?

MILAN KUČAN:

Na prihajanje uglednih in vplivnih politikov iz sveta, zlasti iz Evrope gledam zelo pozitivno. To razumem kot velik interes, ki ga za Slovenijo in za njeno prihodnost kažejo ti ljudje, ki tudi vedo, koliko naporov smo za to, kar smo dosegli, vlagali v zadnjih desetih letih. Po mojem mnenju naša težava ni v tem, kot to lahko slišim ali kdaj preberem mnenja posameznikov v nekaterih slovenskih medijih, da je preveč ljudi iz sveta, ki argumentirajo, zakaj vidijo Slovenijo znotraj tako Evropske unije kot znotraj NATO. Naš problem je, kako takšno pozornost Slovenije v Evropi in v svetu ohranjati tudi naprej.

Pred leti smo bili silno veseli slehernega človeka iz sveta, ki je prišel k nam. Spomnite se, mislim, da je bilo pred dvema leti, ko je bil pri nas na obisku kancler Schröder, prvi nemški kancler in je celo govoril na naši proslavi 25. junija. Seveda so o tem mnenja lahko različna. Vem, da moramo naše ljudi, državljane naše države prepričati mi, slovenski politiki. Ne glede na to, ali so še na aktivnih funkcijah, ali smo se z aktivnih funkcij umaknili. Naša beseda je tista, ki tehta, ki vzpostavlja našo odgovornost. Ni pa po mojem mnenju nič narobe, če slišimo, kako na nas, na našo pomembnost in na razloge, zakaj nas želijo videti v svoji družini, govorijo neposredno Slovincem tudi ljudje, ki prihajajo iz sveta.

Kakor koli lahko seveda razumem, da je ta razprava demokratična, da mora biti demokratična, da mora biti odprta za vsa mnenja, pa se včasih vendarle zdi, se opravičujem za ta izraz – ne maram trdih izrazov – toda včasih se mi zdi, da delamo s svojo državo kot svinja z mehkom. Takrat, ko bi morali biti ponosni za to, da smo v ospredju evropske politične pozornosti, da tej politični evropski javnosti ni vseeno, kakšen bo izid naših referendumov, da takrat sami sebi znižujemo ceno in se sprašujemo, ali je to potrebno. Potrebno je, koristno je in želim si, da bi tako bilo tudi v prihodnje.

SILVANO SAU:

Iz tega ponovno vprašanje. Nekdo pravi ravno to, da prihajajo iz ostale Evrope, ker imajo posebne interese v Sloveniji oz. da bi radi postali gospodarji Slovenije, najsi bo to z vključevanjem Slovenije v EU ali v NATO. Torej vi pravite, da to ni res? Da je interes Evrope, da se Slovenija kot demokratična država vključi v ta sklop, če tako rečem, zahodne civilizacije.

MILAN KUČAN:

Kar zadeva civilizacijski in kulturni prostor, smo se Slovenci v njem formirali in se iz njega tudi nismo umaknili. Politične delitve po drugi svetovni vojni so mogoče to zameglile, toda dejstvo je, da smo se formirali kot narod in navsezadnje tudi kot nacija s svojo državo v zahodni evropski civilizaciji. Česar ne poudarjam zaradi tega, ker bi mislil, da je potrebno še naprej ohranjati logiko nekdanje zgodovinske delitve na vzhodno in zahodno evropsko krščanstvo, ampak ker mislim, da je potrebno ustvariti

razmere, da se ti dve veliki evropski civilizaciji in kulturi med seboj dopolnjujeta in bogatita in da je potrebno upoštevati dejstvo, da je s 15. stoletjem v Evropo vstopila tudi islamska civilizacija, s katero imamo ravno tako opravka in jo mi tudi dobro poznamo, ker smo pač živeli v Jugoslaviji, ki je imela na svojem prostoru tudi to civilizacijo.

Toda tu gre za neko drugo vprašanje. Za vprašanje interesov. Seveda tisti, ki nimajo interesa, ne hodijo v Slovenijo. Toda za Slovenijo ima interes Evropska unija, navsezadnje so tu bili evropski komisarji in še bodo prišli, in imajo interes države, ki so članice NATO, ki so to tudi pokazale z obiski svojih zunanjih ministrov in z obiskom generalnega sekretarja. Za Slovenijo ta hip takšnega interesa nima Kitajska, ima pa drugačne interese oz. interese druge vrste.

Če grem še naprej v tem razmišljanju... če ste morebiti gledali včerajšnjo televizijsko oddajo. Tam je prišlo do trditve, kar posredno vsebuje tudi vaše vprašanje, češ da je trditev, da v teh integracijah, zlasti v NATO, šteje vsaka država, ker ima vsaka pri bistvenih odločitvah en glas, v bistvu demagogija in nekako zapeljevanje.

Če ne bi bilo tako, bi bila seveda kvaliteta tega popolnoma drugačna. To so vendarle temeljna pravila. In demokracijo so pravila. Pravila so zaradi tega, da se varuje vsebina. Če ne bi bilo tako, potem tudi ne bi bilo tako pomembno, ko je šlo znotraj NATO za odločitev, ali bodo države članice NATO pomagale Turčiji v primeru, če bo ogrožena v primeru vojne z Irakom. Veste, da je Belgija, ki po svoji velikosti ne šteje veliko, vendarle imela svoj glas in ta glas je bil še kako spoštovan in upoštevan, in za odločitev Belgije so se zavzemale največje, najmočnejše članice NATO, ki so imele različna stališča, ki pa so imele ravno tako kot Belgija samo en glas. Tudi pri Evropski uniji, ko govorimo, da se odpovedujemo suverenosti ali da prenašamo izvrševanje dela svojih suverenih funkcij na to t.i. nadnacionalno tvorbo, je treba biti previden. Po moji sodbi ne gre niti za eno niti za drugo, ampak gre za spoznanje skupnega interesa, ki ga imamo kot Evropejci in v imenu tega skupnega interesa del svojih nacionalnih suverenih funkcij izvršujemo skupaj z drugimi državami, ki so članice Evropske unije. To so seveda občutljive funkcije. Prej so bile samo gospodarske, monetarne, sedaj se temu čedalje bolj pridružuje tudi skupna obrambna in varnostna politika ter seveda tudi zunanja politika evropskih držav, Evropske unije. Ta je pomembna, če hoče Evropa v svetu, ki je postal multipolen, kjer se uveljavlja več žarišč razvoja človeške civilizacije, imeti svoj glas, imeti svoj vpliv in imeti svojo odgovornost.

Povedati hočem preprosto naslednje. Podcenjevanje procedur in očitanje, da je to demagogija, se hočeš nočeš vzpostavlja na tisti ravni, kjer se tudi Združenim državam Amerike sedaj zaradi njihove sedanje politike očita, da ne spoštujejo procedur v svetu. Procedure v svetu pa je treba spoštovati. Če se spomnite, leta 1991 smo skrbno pazili, da je vsako naše dejanje imelo legitimno in legalno podlago. Da smo to izpeljali po procedurah, ki jih je poznala takratna naša skupna jugoslovanska in tudi slovenska ustava in da smo tam, kjer so bile pravne praznine, te praznine dogradili s sprejemom ustavnih amandmajev k slovenski ustavi. To je na koncu potem tudi štel, ko se je postavilo vprašanje mednarodnega priznanja Slovenije. Skoraj enako močno kot visoka udeležba na plebiscitu in velika številka pozitivno opredeljenih ljudi na takratnem plebiscitu. Nespoštovanje procedur je v bistvu dokazovanje nedemokratske države.

SILVANO SAU:

Hvala gospod predsednik. Mislim, da to kar ste povedali, vam je bilo jasno, nam je tudi v večini bilo jasno. Sprašujemo pa se, zakaj je bilo treba toliko časa, toliko polemike v Sloveniji, toliko konfliktov med razno raznimi političnimi strujami, da smo prišli končno do dogovora glede ustavnih sprememb, da smo potem prišli tudi do predloga za referendum. Kaj menite vi o tem?

MILAN KUČAN:

To je bila po moji sodbi razprava o formi. Toda da ne bi prišel v nasprotje s tem, kar sem rekel prej, da je forme treba spoštovati in da so pomembne. Mi smo formo - torej referendum, s katerim država ugotavlja voljo državljanov glede vključitve v EU in v NATO, imeli. To ni bila razprava o tem, ali je potrebno to preveriti na referendumu ali ne, ampak je bila po moji sodbi popolnoma nepotrebna, nekoristna razprava o tem, kakšne vrste referendum. Res je, da imamo v ustavi posvetovalni referendum, da ne grem v podrobnosti. Ne vem, zakaj je bilo tu potrebno dva meseca za razpravo o tem, da mora ta referendum biti zavezujoč. To ni po moji sodbi nič drugega kot igra političnih strank za prestiž in kasneje tudi za odgovornost. Ali pa je, če ni to, to popolno nezaupanje slovenski demokraciji.

Če smo se odločili za referendum, potem je v demokratični državi nemogoče, da bi vlada in parlament ne spoštovala večinske volje oz. ravnala drugače, kot bi bila na referendumih izražena večinska volja državljanov in državljanek o tako pomembnih vprašanjih, kot sta referendum o vključitvi v EU in v NATO. Da tako mislim, me prepričuje tudi sama ustavna sprememba in bolj kot sama formulacija t.i. evropske člena ustavnega zakona, ki pove, da je sprememba - torej da je referendum zavezujoč, uveljavljena oz. da velja tudi za takrat že razpisana referendum za 23. marec. Kot državljan te države bom šel na ta dva referenduma in bom glasoval za eno in drugo v trdnem prepričanju, da moj glas vlado in parlament zavezuje, če bo glas seveda večinski, ne glede na to, ali je to formalno nezavezujoč ali zavezujoč referendum.

SILVANO SAU:

Nekateri napovedujejo, to je stvar današnjih dni, ki bo sigurno vplivala tudi na potek referenduma 23. marca, iraška kriza. Mislim, da NATO z iraško krizo nima kaj dosti skupnega. Napovedujejo pa, da praktično s tem, kar se dogaja v Varnostnem svetu, da NATO niti ni več pomemben niti potreben - mislim, da ravno iraška kriza dokazuje, kako pomemben je NATO in kako pomembno je še ojačati njegovo vlogo ravno zaradi tega, da postane dejavnik mogočega dogovarjanja med vojaškimi silami. Kako vi gledate na to?

MILAN KUČAN:

Vsekakor je dogajanje na domačem političnem prizorišču eden od razlogov, ki je otežil odločanje na teh referendumih. Drug razlog pa je mednarodno dogajanje, zlasti gostitev dilem okoli iraške krize. Dejstvo je, da neposredno in seveda tudi formalno iraška kriza, ki se rešuje v okviru Združenih narodov, ni neposredno povezana z NATO. Seveda pa so vsebinsko stvari povezane zato, ker so natovske države članice Združenih narodov. Avtomatizma, ki bi preskakovalo iz ene točke reševanja na drugo točko, ki formalno ni

vključena, pa seveda ne gre delati in to ne more biti dokaz in argument proti vstopu Slovenije v NATO. Po mojem mnenju je to prej argument za. Kajti kolektivna varnost v današnjem svetu – upam, da bomo o podobi tega sveta danes še kaj govorili – je vendarle večja garancija za to, da se lahko države obranijo pred nasiljem, ki danes ne prihaja nujno iz sosednjih držav, kot smo bili navajeni skozi zgodovino. Sodobna orožja, zlasti rakete dolgega dosega, da ne govorim o drugih vrstah sodobnega orožja in o drugih oblikah ogrožanja varnosti v sodobnem svetu, od ilegalnih migracij do terorizma, do mednarodnega organiziranega kriminala, so transnacionalne, transkontinentalne, globalne.

Kaj je pravzaprav iraška kriza pokazala? Ko sem včeraj poslušal to razpravo na televiziji – se opravičujem, da jo vlečem v ta naš pogovor, vendar se mi zdi, da dobro ilustrira stanje duha v Sloveniji – je govorila o tem, da če bo Varnostni svet odobril vojaško intervenco v Iraku, bo to agresivna vojna in če bo potem Slovenija na podlagi odločitve Varnostnega sveta dovolila prelete čez svoj zračni prostor ali Transporte orožja čez svoje ozemlje, da bo sodelovala v agresivni vojni.

Na videz je to stališče zelo enostavno. V resnici pa spregleduje bistvo - da Varnostni svet ne bo kar tako sprejel te odločitve, če jo bo. Seveda si želim in upam, da mu je ne bo treba sprejeti. Ampak bo samo konsekventno izpeljeval svoje stališče, ki je staro 12 let, ki je od Iraka zahtevalo, da preneha proizvajati orožje za množično uničevanje in da že obstoječe orožje tudi uniči. Zakaj? Zato, ker ga je Irak dvakrat že uporabil do takrat v agresivni vojni. Ena je bila vojna z Iranom in druga je bila vojna s Kuvajtom. Torej 12 let je obstajala ta zahteva, je bila ponavljana in Irak je preprosto ni hotel poslušati. Danes se članice Združenih narodov, zlasti nečlanice Varnostnega sveta ne razlikujejo v oceni, ali je Irak izvršil to, kar so mu nalagale resolucije Varnostnega sveta. Razlikujejo se v oceni, ali so izčrpana vsa sredstva in ni ostalo nobenega drugega sredstva, kot vojaška intervencija. Večina držav članic Varnostnega sveta je zaenkrat prepričana, da niso izčrpana vsa sredstva za miroljubno rešitev spora, da so tam inšpektorji in da je inšpektorjem potrebno omogočiti, da delo dokončajo in da je potrebno, da iraški režim z inšpektorji sodeluje, če želi dokazati, da spoštuje odločitve Varnostnega sveta.

Tako pa so te velike besede o sodelovanju v agresiji ali ne zelo podobne tistemu, ki nas nekako deli takole: kdor je za NATO, je za vojno; kdor je proti NATO, je za mir. Sam pa seveda trdim, da je ravno razvijanje NATA, njegova širitev na ves evropski prostor pogoj za to – kot sem rekel že prej – da se utrdi mir v Evropi, ker to izključuje medsebojne vojne konflikte med evropskimi državami in ker je potem takšna Evropa lahko tudi dejavnik miru širše v svetu, če je zavarovana pred svojimi notranjimi konflikti.

SILVANO SAU:

Če se naj navežem ravno na to zadnje: pred 10 leti so tudi na vas gledali kot na mirovnika, danes kot pristaša priključitve NATO. Pravijo, da ste šli na drugo stran. Kako lahko odgovorite na to?

MILAN KUČAN:

Seveda sem bil v svojih mladih letih velik nasprotnik NATO. Toda bil sem tudi velik nasprotnik Varšavskega pakta. Še posebej po letu 1956, ko sem še kot gimnazijec doma na madžarski meji doživljal tisto, kar se je dogajalo takrat za to v resnici železno mejo, na kateri so bile na madžarski strani kot krompir posajene tudi protipehotne mine. To je bila takrat res železna zavesa in ko so prihajali begunci z Madžarske, zlasti porabski Slovenci, jih je na žalost veliko ostalo tudi na minskih poljih. Takrat se je pri meni kot pri odraščajočem človeku prvič začelo postavljati vprašanje, kaj pomenijo ta dvovrstna, štiri metre visoka bodeča žica in minska polja. To se je kasneje seveda še stopnjevalo z napadom na Češkoslovaško ob »češki pomladi«. Govorim o tem, ker človek razmišlja o sebi in o svojih odločitvah v konkretnem svetu, v katerem živi. Ni mogoče nekdanjih razmer, v katerih bi se človek odločal na en način, prenašati v današnji čas, ko so te razmere drugačne in ko se je morebiti potrebno odločiti drugače. Dobro pa je, da se spominja, kaj je v preteklosti bilo.

Ravno včeraj sem spet na tej televizijski oddaji poslušal o tej t.i. mirovniški deklaraciji, ki je dostikrat imenovana kot poziv na razorožitev Slovenije. To deklaracijo je takrat pripravljalo mirovniško gibanje v Sloveniji, mislim da je bil na čelu g. Marko Hren in med pisci tega dokumenta je bil tudi dr. Plut, ki je bil član predsedstva. Podpisali smo ga takrat še Ciril Zlobec, Matjaž Kmecl in sam kot član predsedstva. Od članov takratnega predsedstva ga ni podpisal samo Ivan Oman.

Kaj je v resnici bila ta deklaracija? To je bila deklaracija za mir. To ni bila deklaracija za razorožitev. Kdaj? Bila je sprejemana v tistem občutljivem času med letom 1990 in 1991. Takrat, ko se je pripravljala slovenska ustava in ko je šlo za to, kako naj bi bil formuliran t.i. mirovniški člen v slovenski ustavi, ki bi povedal, da je Slovenija država, ki se zavzema za mirno reševanje sporov in ne želi, da se spori rešujejo z orožjem. Med zahtevami, ki so bile postavljene, so bile med drugim tudi zahteve, da se ustavi vpoklic slovenskih fantov v Jugoslovansko ljudsko armado in da se zaustavi nadaljevanje oboroževanja v Sloveniji in Jugoslaviji, da se torej razoroži JLA, da se začnejo pogajanja o odhodu JLA iz Slovenije. Slovenija se je v deklaraciji zavezala, da bo izdelala mirovno opcijo za rešitev jugoslovanske krize. Res je bilo tam napisano tudi, kaj v času, dokler ne bi ta člen ustave začel veljati, in sicer da imamo svojo teritorialno obrambo in da imamo svojo milico, ki lahko prevzmeta vse funkcije, ki so potrebne za obrambo Slovenije in za varnost njenih meja. Hoteli smo povedati, da pri uresničevanju pravice do samoodločbe ne želimo nasilja in ne želimo vojne.

Jugoslovanska resničnost je žal pokazala, da so bile razmere takšnemu razmišljanju nenaklonjene. Stvari so šle potem pač drugače. Res se je začela vojna. Še pred tem je prišlo do razorožitve teritorialne obrambe, ki je ni izpeljala Slovenija, ampak jugoslovanska armada. Pri tem je seveda treba vedeti, da je šlo samo za tisto orožje, ki ni bilo shranjeno v skladiščih jugoslovanske armade. Toda to so zdaj že zgodbe, ki zadevajo našo notranjo politično sceno in rekel bi, politične račune, ki obstojijo med nami in ki so v tem trenutku popolnoma nepomembni.

Vprašanje sem razumel kot vprašanje, kako je z mojim mirovništvom in z mirovništvom nasploh. Mirno reševanje sporov in konfliktov v svetu je seveda najbolj zaželen cilj. Na to napotuje ustanovna listina Združenih narodov. Zato so pravzaprav bili ustanovljeni Združeni narodi in na to napotuje tudi washingtonska pogodba. Pogodba, s katero so nekatere evropske države, Združene države Amerike in Kanada ustanovile NATO

zavezništvo. Najprej je vsaka država članica NATO dolžna reševati vse konflikte po mirni poti. Seveda je vprašanje, kaj potem, ko vsi naporji za mirno rešitev sporov odpovedo. To vprašanje se je zastavilo tudi na Kosovu takrat, ko je šlo za največje nasilje, ko je nekaj deset tisoč kosovskih Albancev bilo v izgnanstvu v Makedoniji, v Albaniji. Ta številka je bila takrat zelo visoka, čez dvesto tisoč ljudi. Takrat je po svetu prevladala ocena, tudi sam sem se strinjal, da nasilja, ki je bilo tam, ni mogoče zaustaviti drugače kot s silo. Tako je potem prišlo do intervencije NATO. Seveda se je pokazalo, kar se pokaže vedno, da vojaška intervencija ne rešuje problema. Lahko zaustavi nasilje, lahko zaustavi vojno fazo konflikta, vendar mora temu slediti politična rešitev. Problem te intervencije je bil, toda to seveda ni problem NATO, da ni bila izdelana politična rešitev, kaj po tem. NATO ni interveniral kar tako, kot neka nadsila, ki je ločena od politične volje mednarodne skupnosti. Interveniral je zato, ker so se članice NATO sporazumele, da je to potrebno za to, da bi se zagotovili pogoji za iskanje mirne rešitve.

SILVANO SAU:

Se opravičujem. Pozabil sem na začetku povedati, ko skoraj uro že govoriva s predsednikom, da imamo na razpolago prenosni mikrofoni in če kdo želi postaviti vprašanje ali povedati svojo ugotovitev, da lahko to stori. Važno je, da se najavi, da ga vidimo. So pa tudi še gostje, predstavniki vlade, če želijo kaj povedati v zvezi s to temo.

Predsednik je govoril o tem, kako je prišel do svoje ideje o mirovništvu, glede na to, da je živel na določenem predelu Slovenije. Tudi mi, ki živimo na tem območju, že vsaj – kar se mene tiče – pol stoletja, živimo s tem sindromom meje, s tem sindromom soseda. Na eni strani Hrvaške, na drugi strani Italije. Sindrom, ki trajaj še vedno. Vidimo, kaj se dogaja tudi te dni. Mesič na Hrvaškem. Izolski ribiči, ki so bili včeraj zaustavljeni pri Puli in ne vem, če so se do danes že vrnil – ladje verjetno še ne. Kaj pomeni vključitev Slovenije v EU in v NATO tudi glede odnosov s temi našimi, hočeš nočeš – ne izbiramo jih sami, sosedi.

MILAN KUČAN:

To seveda za Slovenijo pomeni veliko prednost, ampak seveda pomeni prednost tudi za Evropo. S tem se nevtralizira eno od potencialnih žarišč. Tu vidim, da smo ljudje moje in še starejše generacije, ki imamo v spominu, kako so tekla mirovna pogajanja o meji takratne Jugoslavije, ki je v bistvu zadevala meje slovenskega nacionalnega ozemlja po drugi svetovni vojni na pariški konferenci, potem v Londonu vse do osimskih sporazumov, ko je bila dokončno urejena tudi meja z Italijo. Kako smo se takrat vključevali v razprave, tudi v avstrijski državni pogodbi, kar je vse zapisano v našem spominu.

Zakaj je to prednost za Slovenijo? Zato, ker je med državami, ki so članice EU in ker so v odnosih med državami, ki so članice NATO, izključeno nasilje, prisila in izsiljevanje. Uvodoma, ko sem utemeljeval svoje razloge, sem povedal, da si ne želim, da bi bil še kdor koli izpostavljen izsiljevanju, kot smo ga bili deležni, takrat tudi jaz sam in še nekateri drugi slovenski politiki, s strani tistih držav, ki so mislile, da so v trenutku, ko se Slovenija pogaja o vstopu v te integracije, v boljšem položaju, ker so že članice teh integracij in ker imajo možnost zapreti vrata. Takrat je šlo, če se dobro spomnite, najprej za izsiljevanje takratne italijanske vlade, ko se je Slovenija pogajala o

pridružitvenem sporazumu. Ko se je v bistvu poskušalo revidirati ne samo osimske sporazume, ampak tudi londonski memorandum z optantskim vprašanjem. Torej z dostopom do nepremičnin, ki ga je takratna slovenska ustava za tujce izključevala in je potem prišlo do t.i. španskega kompromisa. Kasneje seveda tudi Avstrija, ki je ravno tako držala kljuko na vratih, skozi katera je Slovenija želela vstopiti v Evropsko unijo, z odpiranjem avnojskih sklepov in poplačevanjem nekaterih domnevno odprtih računov iz preteklosti. Vse to se je dogajalo preden je Slovenija vstopila v Evropsko unijo. Ko bomo v Evropski uniji, tam veljajo enaka pravila za vse. Tam ni več pravica močnejšega s formalnim položajem močnejšega in pravica tistega, ki je šele na vratih.

Toda življenje je realnost. Tam bo zelo veliko štel, kakšna bodo naša stališča in tudi kako bomo znali iskati in sklepati zaveznitva pri posameznih vprašanjih, o katerih se odloča znotraj EU in znotraj NATO. Tu je ponovno vprašanje, koliko šteje glas vsake države.

Zame, ker sem pač trdno prepričan, da bosta oba referendumata 23. marca uspela, ni ključno vprašanje kaj storiti, da bosta referendumata uspela. Ključno je vprašanje, ali ima Slovenija jasno predstavbo, jasno strategijo, kako bo živela in kako bo svoje interese uveljavljala tako znotraj EU kot znotraj NATO. To so seveda stvari, ki mislim, da jih je potrebno imeti v premisleku. Včeraj – spet se vračam na to oddajo – je predsednik Gospodarske zbornice g. Čuk tudi dejal, da bi bilo članstvo velika prednost za slovenska podjetja pri sklepanju pogodb, pri iskanju razvojnih partnerjev itd. Objektivno dejstvo je, da danes v svetu veliko šteje, če ljudje, ki sklepajo posle, povedo: mi smo iz države, iz podjetja, ki je v državi, ki je članica OECD, ki je članica EU in ki je članica NATO. Ne glede na to, kako figurirajo te ocene tveganosti ali netveganosti poslov skozi različne agencije. Eno je tisto, kar je psihološki učinek in ta je seveda tudi pomemben. Toda meni ne gre toliko za psihološke učinke, kot mi gre za preprosto dejstvo, da smo kot člani teh integracij podvrženi pokoravanju, če tako rečem, istim vrednotam, istemu sistemu vrednot, na katerih so te asociacije utemeljene in zaradi katerih varovanja in uveljavljanja so sploh v preteklosti nastale. Dostikrat v teh razpravah slišim, kaj nas pitate z vrednotami, to je pomembno za tiste države, ki so živele znotraj varšavskega pakta. Češ, mi smo bili nekaj posebnega, mi smo imeli že od nekdaj demokracijo. Povejte nam raje, koliko to stane, koliko bomo imeli neposrednih koristi. Če teh vrednot ne bi bilo, potem tudi teh asociacij ne bi bilo in potem tudi o konkretnih koristih in o stroških za te konkretne koristi ne bi bilo mogoče govoriti.

SILVANO SAU:

Ponovno sprašujem ali kdo želi postaviti vprašanje gospodu predsedniku? Gospod Kranjc.

KRANJC – PRIMORSKI UTRIP:

Vprašal bi, če bivši predsednik g. Kučan ve, da je Pentagon že naročil 80.000 krst za primer Iraka? In druga zadeva, zdi se mi, da bi lahko danes tukaj več govorili o NATO in manj o EU, če se strinjate, ker sem prepričan, da so že vsi Slovenci odločeni za Evropsko unijo, NATO pa se nekako bojimo, pa ne vem zakaj. Hvala.

MILAN KUČAN:

Ne vem, kaj mi hočete s tem vprašanjem o naročanju krst z naročnikom, ki se imenuje Pentagon, povedati. Če se ta država pripravlja na vojno, najbrž se ne pripravlja tako na sploh, ampak se pripravlja konkretno. Mene to, kako se oni pripravljajo, ne zanima. Zanima me samo, ali bodo to storili z mandatom Varnostnega sveta ali ne. Zelo bi me skrbelo, če bi se to zgodilo zoper mandat Varnostnega sveta, ker to pomeni, da je porušen pravni red, da so porušeni mednarodni odnosi, ki so bili trdo in z veliko naporov grajeni po drugi svetovni vojni in so ne glede na vse konflikte, ki so se dogajali, svet vendarle zavarovali pred kataklizmo, ki bi jo omogočala atomska vojna. Veste, da je bil svet enkrat neposredno pred tem in to v času kubanske krize, ko je vendarle prevladala modrost, občutek odgovornosti in seveda tudi avtoriteta Združenih narodov. Seveda ne mislim, da so Združeni narodi idealni. Imajo veliko slabosti, veliko je tudi nezadovoljstva z njimi. Vendar to ni razlog, da jim še to avtoriteto, ki jo imajo, jemljemo. To je, nasprotno, razlog, da njihovo avtoriteto krepimo, ker je to edino, kar danes v svetu imamo in kar je ta svet uspešno zavarovalo več kot pol stoletja po drugi svetovni vojni.

Glede vašega predloga, da bi se več pogovarjali o NATO in manj o EU, to je seveda stvar interesa vseh, ki tukaj sedimo. Seveda nisem prepričan, da je možno reči: eno vprašanje je rešeno, referendum za Evropsko unijo je dobljen, zdaj se je treba ukvarjati samo še z NATO. Res je NATO zahtevnejša zadeva, ker je bila tako vodena tudi razprava. Tu je seveda treba priznati, da je minister dr. Potočnik kot pogajalec te stvari transparentno posredoval slovenski javnosti. Tam je logika takšna, da so bila pogajanja, da je bilo toliko in toliko poglavij, o katerih se je bilo potrebno pogajati, ki je vsako za sebe govorilo, kakšni so pogoji življenja članic EU znotraj te skupnosti. O NATO teh vrst pogajanj ni bilo. O NATO se pač razpravlja na politični ravni, ki je dostikrat tudi ne povsem racionalna. Tu je tudi veliko čustev, veliko smo prinesli iz preteklosti s seboj in to seveda zahteva druge vrste razpravo. Toda če hočemo biti res odgovorni, potem moramo razmišljati in razpravljati o enem in drugem.

Če se spet vrnem k včerajšnji razpravi, da EU krepi tudi svojo varnostno obrambno komponento, da oblikuje sile za hitro posredovanje, ki naj bi imele 60.000 ljudi. Zdaj ne govorim o tem, ali so že ali ne. Bodo, gotovo. Evropske države bodo to zmogle skupaj tudi s Slovenijo, da bodo imele te enote za hitro posredovanje. Toda tudi te enote zaenkrat računajo z logistično in zlasti z informacijsko podporo NATO kot organizacije, ki to ima. Zaenkrat je NATO tudi obrambno, če hočete, in varnostno orodje EU. Kje v prihodnosti se bo to morebiti zlilo, je seveda drugo vprašanje. Gotovo pa je, da že danes evroatlantsko zavezništvo temelji na dveh stebrih. Na ameriškem in na evropskem. In če Evropa, kot sem prej rekel, želi in mora prevzeti odgovornost zase, potem mora seveda krepiti to komponento. Najbrž je tudi za evropske države ceneje in enostavneje, da to storijo in da to počnejo v okvirju tistega mehanizma, ki ga že imajo, saj to ni nekaj, kar je izven njih. To so same ustanovile in da potem razmišljajo, kako ti dve stvari med seboj povezati. Ne vem, kdaj se bo to zgodilo, sem pa trdno prepričan, da se bo to nekoč v prihodnosti tudi zgodilo.

SILVANO SAU:

Še kdo?

NN:

Dober dan želim vsem skupaj. Lepo pozdravljeni. Veliko nas je. Če ste nas prepričali, bo to čudovito, vendar bi postavil vprašanje. Tukaj govorimo že eno uro za. Strašno rad bi videl, da bi se nekdo, ki je proti, dvignil. Bilo bi lepo in demokratično bi bilo, imamo čudovite retorike in zagovornike, da bi predpostavili in postavili tudi argumente proti. Precej smo govorili o demokratičnosti, enakopravnosti. Tu imam knjigo in zgibanko. Predpostavljam, da je vse za. Kar se tiče tega, je to nedemokratično in nepošteno. Tu je denar davkoplačevalcev in bi morali biti argumenti temeljito za in proti. Tako da smo si na jasnem, kam gremo in kam potujemo. Pa lepo pozdravljeni. Hvala lepa.

SILVANO SAU:

Hvala vam. Če lahko, Že to, da ste imeli možnosti povedati to, pomeni, da smo dovolj demokratični. Smo dali besedo vsem. To, da argumentov proti ni, jemljem kot pozitivno. To se pravi, če ne drugo, predsednik Kučan nas je v dovoljni meri uspel prepričati vsaj glede osnovnih argumentov. En argument, ki bi se ga splačalo še enkrat postaviti na dnevni red, tudi glede na vprašanje, ki je bilo prej postavljeno: ali je dejansko mogoče deliti med interesi, ki jih ima Slovenija do Evropske unije z interesi do NATO? Ali sta dve popolnoma različni stvari ali sta to dve plati ene in iste medalje? Nedvomno je, da se svet spreminja. Svet se spreminja, ker so razmere v svetu takšne. In če bodo Združene države Amerike, če lahko povem svoje, jutri napadle Irak brez soglasja Varnostnega sveta, bodo te razmere še dodatno spremenjene. Vendar mislim, da je demokratični svet toliko trezen, da se tega zaveda. Da se, ne glede na to, kako se bo končala iraška kriza, že dalj časa organizira na demokratični osnovi z nekaterimi institucijami, ki bodo pomagale, da bodo določeni ekscesi postavljeni nekam ob stran. Spomnimo se, da so včeraj prisegli sodniki Mednarodnega kazenskega sodišča, kar je tudi ena od institucij za to, da ne bo samovolje močnejših v tem svetu. Vemo, da tudi to sodišče ni nastalo kar naenkrat. Mislim, da so ravno tako nastale tudi druge organizacije: od OZN do EU, do NATO itd. in da bodo verjetno nastale še druge. Mislim, da mora biti Slovenija toliko trezna in toliko sposobna postaviti se, kot so to delali naši predniki s tega območja, ko je prišla megla na obalo in so se dvignili na bližnji hrib, da so videli kaj se dogaja bolj daleč. Pred napadom ladij iz Genove so rešili Izolo. Mislim, da se bomo tudi v Sloveniji sposobni dvigovati nad sedanjimi razmerami, sedanjimi tokovi, s katerimi smo seznanjeni in gledati, kaj se dejansko dogaja v svetovnem merilu in predvsem, kakšne so smernice za jutri. Mislim, da to, kar smo danes brali, da je bilo nekje odprto Mednarodno kazensko sodišče ravno za take zločine, do katerih bo lahko prišlo v naslednjih dneh, da je eden od korakov, s katerimi je treba gledati pozitivno tudi na te integracije. Tudi tam notri je Slovenija in pametno je da je. Sicer je to moje mnenje in rad bi na osnovi tega postavil vprašanje. Prosim gospoda predsednika naj spregovori.

MILAN KUČAN:

Seveda se s tem strinjam. Uvodoma sem vam povedal, da vam želim predstaviti svoje poglede na referendum, ki sta pred nami. Na slovensko prihodnost, ki je bistveno odvisna od tega, ali se bomo odločili za članstvo v teh integracijah ali ne. Kolikor pač morem, poskušam biti v neki interakciji s stališči, ki so proti temu. Toda moja stvar seveda ni, da bi govoril o stališčih proti, ker se z njimi ne strinjam. Sem pa jih

pripravljen poslušati in sem se od nekdaj zavzemal za to, da ima vsakdo možnost svoja stališča in poglede povedati. Zato sem pripravljen zastaviti vso svojo avtoriteto. Seveda pa bom postoril tudi vse, da bom s svojimi argumenti tem stališčem nasprotoval, če mislim, da zame niso sprejemljiva. Toliko načelno okoli tega vprašanja.

Da se svet danes politično preureja in da se na novo politično riše karta sveta, to ni nobena skrivnost. Kakšna pa bo, to je seveda veliko vprašanje. Dejstvo je in to bi vam rad posebej povedal, Evropa je skupaj z Združenimi državami Amerike in Kanado dolgo časa živela v neki iluziji, da je ta evroameriška civilizacija še vedno v bistvu nosilna civilizacija v svetu. Vendar je bilo v resnici že sredi prejšnjega stoletja konec t.i. evrocentrizma, ko je Evropa s svojo civilizacijo bistveno vplivala na podobo sveta v dobrem in slabem. Začenši od stoletja odkritij, pa potem ves čas pravzaprav do konca druge svetovne vojne in do začetka razpada kolonialnega sveta. Tu so se vzpostavili novi centri. Tu je Kitajska. Tu je indijska podcelina, je Japonska, Avstralija. Prej ali slej bo tudi Afrika kot najbolj tragičen kontinent z vsemi svojimi protislovji in težavami in z veliko revščino. Evropa je samo en center in tudi predstava, da gre še vedno za evroameriško civilizacijo, da je to pravzaprav isto, se kaže čedalje bolj na novo. Tu so Združene države Amerike in tu je Evropa. Vprašanje, na katerega mora Evropa odgovoriti je, kaj storiti, da bo v tem svetu imela svoj vpliv in svojo odgovornost. Odgovornost za prihodnost planeta, ali če rečem z manj velikimi besedami, odgovornost za prihodnost življenja na planetu. Razdeljena, razdvojena, sprta Evropa tega seveda ni sposobna. Kako doseči, da bo o ključnih vprašanjih sveta Evropa govorila z enim skupnim jezikom? To je zahtevna naloga in najbrž je ne bodo rešile naše generacije. Je pa to zelen cilj in če je to zelen in spoznan cilj, potem lahko gredo prizadevanja in morajo iti prizadevanja v to smer.

Ker pa sem že omenil življenje na zemlji, to je povezano s tem, kar je govoril gospod Sau. Spoznanje o odgovornosti za planet in za življenje na planetu postaja vendarle, čeprav z vsemi težavami in z velikim konfliktom interesov, prevladujoče. Morebiti ni prevladujoče glede na moč držav, ki stojijo za tem spoznanjem. Če pa gledate na človeštvo, pa postaja gotovo prevladujoče. Že konferenca Združenih narodov v Riu pred leti o odnosu do okolja je postavila kot eno primarnih nalog, pred katero je današnje človeštvo, potrebo po zaščiti okolja. Res je potem prišlo do kiotskega protokola, ki naj bi omejil emisijo škodljivih plinov v ozračje zato, da bi zavarovali ozračje in res ga ZDA niso podpisale, čeprav so eden največjih onesnaževalcev ozračja. In to je slabo. Mislim, da je to treba povedati, da je to tudi neodgovorno.

Zato, da bi preprečili vojne konflikte in zločine, vse tisto, kar smo videli tudi v vojnah na Balkanu v preteklih letih, je bilo ustanovljeno Mednarodno kazensko sodišče. ZDA ga niso podpisale. To je slabo in to je po mojem mnenju napaka. Res je, da so se na ZDA v preteklosti obračale mnoge države, da naj jih zaščitijo in da naj intervenirajo z vojsko. Ali je šlo za države ali za režime, je pravzaprav vprašanje, ki zahteva poseben odgovor. Zaradi tega za ZDA ni vseeno, kdo in na kak način bi morebiti njihove vojake obravnaval zaradi domnevno storjenih zločinov. Vendar, če se gleda cilj tega sodišča, potem je ta, morebiti utemeljen interes vendarle kratkoročen. Dolgoročno pa je nepodpisovanje statuta tega sodišča in namesto tega vpeljevanje dvostranskih sporazumov s posameznimi državami po mojem mnenju z vidika odnosov v globalnem svetu napaka.

Lahko bi govorili tudi naših o ravnanjih, ki niso bila načelna, ki so sejala dvom, kakšno je pravzaprav stališče Slovenije. Govorim o tem zaradi tega, ker je realnost taka, ni črno-bela in odločitve ni mogoče sprejemati zelo enostavno, torej da je ali samo črno ali samo belo in se je potrebno odločiti o tem. Tisto, kar olajšuje tako zahtevne odločitve, je v bistvu sposobnost pogledati na trende, na smer procesov, ki v svetu tečejo. Glede na nevarnosti, ki danes ogrožajo življenje na zemlji, se je potrebno vedno odločiti za tisto rešitev, po moji sodbi, ki nas približuje temu cilju. To se pravi varovanje življenja, varovanje človeštva, varovanje planeta. Tudi če kratkoročno morebiti izgleda, da je to v svojo lastno škodo.

To pa je že politika za prihodnost, ki bo osvobodjena neke vezanosti na razmišljanje izključno v kategorijah nacionalnih držav in njihovih interesov. Tu je vprašanje, ki ga je prej načel gospod Sau, pa nanj nisem odgovoril, v zvezi z mejami. Če vzamemo terorizem kot tipično globalno nevarnost, ki ni omejena na eno samo državo, tudi ne na en sam kontinent, ne ogroža ene same države in pred njim se tudi ena sama država ne more braniti. Pa je vendarle spopad s tem terorizmom, če pustim ob strani korenine, ki so tudi socialne in kulturnocivilizacijske in se jih izkorišča zato, da se z njimi manipulira, če ostanem samo pri terorizmu, je spopad s to nevarnostjo potem nenadoma zamejen na meje posamezne države. Ni mogoče terorizma izkoreniniti z vojno proti Afganistanu. Tudi vojna proti Iraku terorizma ne bo izkoreninila. Ker ni lociran samo v tej državi. To so seveda nekatere razsežnosti sodobnega sveta, na katere preprosto nismo navajeni in tako tudi nismo pripravljeni razmišljati. Navajeni smo razmišljati v kategorijah nacionalne države in klasične suverenosti. Znotraj meje države je država popolnoma suverena in lahko počne, kar hoče. To ščitijo mednarodni pravni red in tudi Združeni narodi z načelom nevmešavanja v notranje zadeve.

Pokazalo pa se je, da to, kar je bilo pomembno leta 1945, ko so bili ustanovljeni Združeni narodi, kar je bilo zaradi posledic vojne sprejeto kot temeljno načelo, danes ne vzdrži več. Danes se najhujše kršitve človekovih pravic ne dogajajo v razmerjih med državami, ampak znotraj držav. To se je dogajalo tudi v nekdanji Jugoslaviji oz. v njenem ostanku, ki se je imenoval Zvezna republika Jugoslavija. Zato je potem prišlo do humanitarne intervencije kot novega načela in nove vrednote v življenju Združenih narodov, ko se ni mogoče več sklicevati na načelo nevmešavanja v notranje zadeve, kadar se flagrantno, z državnim terorizmom, z nedemokratskimi metodami kršijo temeljne človekove pravice. To šele postaja novo poglavje mednarodnega prava in bo tem novim in drugim novim spoznanjem šele potrebno prilagajati mednarodni pravni red, ki je pač utemeljen na klasičnem razumevanju nacionalne države. Toda dokler tega obstoječega pravnega reda ne spremenimo po obstoječih procedurah, toliko časa jih je pač potrebno spoštovati. Drugače bomo sami soustvarjali razmere, ko si bodo nekatere države v imenu svoje moči, bodisi vojaške bodisi finančne, lastile pravico, da presojujejo, kaj je za svet dobro in kaj ni. Če se spomnite razmer v naši nekdanji skupni državi... politika srbskega vodstva po prihodu Miloševića na čelo Srbije je temeljila na načelu: kar je dobro za Srbijo, je dobro za Jugoslavijo. Pokazalo se je, da je to pogubno in da je to razbilo Jugoslavijo. In če v mednarodnem razmerju prevlada takšna miselnost in takšno načelo, potem seveda pomeni, da bo nastal kaos in da bo to omogočalo vojno vseh proti vsem.

SILVANO SAU:

Gospod predsednik, govorite že skoraj uro in pol. Da pripeljemo razpravo do konca, bi še enkrat ponovil, če ima kdo kakšno vprašanje ali stališče?

BORIS ŠULIGOJ – DOPISNIK DELA:

Gospod Kučan, prosil bi za vaše mnenje, vaš komentar, kakšne so lahko posledice današnjega dogodka v Beogradu, ko so smrtno ranili premiera Đinđića?

MILAN KUČAN:

Tega ne bi rad komentiral. Mislim, da je vsako politično nasilje vredno obsodbe. Če se konča s smrtjo človeka, je to tragično. Vendar v neurejenih razmerah ni nič nepričakovanega, da se uporablja tudi politično nasilje.

To od nas zahteva dvojje. Prvič, da pospešimo svoje napore, kolikor pač mi moremo, da se vendarle umirijo razmere na tem nesrečnem jugovzhodu Evrope in da začnejo ljudje tam živeti po istih načelih in vrednostnih merilih, kot živijo povsod drugje v Evropi, da se jim pomaga, da čim prej izpolnijo pogoje, ki vodijo v Evropsko unijo in tudi v NATO.

Po drugi strani pa je to tudi razlog, da razmislimo o svetu, v katerem živimo in o tem, kako pomembno je, kar sem govoril prej, da izkoristimo priložnost za umestitev Slovenije v ta mednarodni prostor, tako da bo prepoznana kot del stabilnega in varnega sveta. Poka nam tako rekoč za hrbtom in dokler ti poka za hrbtom, toliko časa ne moreš prepričevati sam sebe, da živiš mirno in varno.

SILVANO SAU:

Imel bi samo še zadnje vprašanje gospodu predsedniku, in sicer ali je še kdo?

NN:

Vprašanje postavljeno v italijanščini.

SILVANO SAU:

Vidite, kako težko je živeti v dvojezičnem okolju, ko morate biti v dvojni vlogi in prevajati svojega sonarodnjaka. Gospod Giacini postavlja vprašanje glede slovenske zakonodaje, kar se tiče manjšinske problematike oz. primera, ki smo ga imeli pred nekaj dnevi v državnem zboru in mislim, da smo ga s primernim zakonodajnim telesom tudi rešili, tako da bo novi zakon o matičnih knjigah primerno obravnaval tudi manjšinski položaj. Prav gotovo pa mora ravno na področju manjšine Slovenija oditi v Evropo dostojanstveno, če že gremo v Evropo. Gospod Giacini sprašuje, kaj o tem misli gospod predsednik. Upam, da sem pravilno tolmačil in tudi odgovoril, ker sem sam sodeloval pri rešitvi problema zakona. Prosim gospod predsednik.

MILAN KUČAN:

Glede mojega stališča ni nobenega dvoma, da sem ves čas, odkar sem v politiki, delal za to, da bi bile manjšine zavarovane v svojih pravicah in posebnostih svojega položaja in stal na stališču, da odgovornost za to nosi večina.

Ne verjamem, da je v Sloveniji na dolgi rok mogoče sprejemati kakršen koli predpis, ki bi to enakopravnost in to posebno zaščito in posebne pravice manjšin, ne samo nacionalnih, ampak katerih koli, omejeval.

Najbolj drastično je to prišlo do izraza pred časom, ko je šlo za menjavo vlade, za izvolitev nove vlade, ko se je obema poslancema narodnosti, madžarskemu in italijanskemu – da poenostavim – hotelo odvzeti pravico, da glasujeta o mandatarju. Da bi imela neke vrste zožen mandat. Takrat sem javno povedal, da bi to pomenilo kršitev ne samo naše ustave, ampak da bi bila to kršitev temeljne človeške in politične enakopravnosti. Mislim, da tudi če bi bil tak predpis sprejet, ne bi vzdržal presoje na ustavnem sodišču.

SILVANO SAU:

V tem smislu je potem ustavno sodišče tudi odločilo, da imajo vsi poslanci v državnem zboru enak status, kar je edino pravilo.

Rad bi dal še zadnjo besedo gospodu predsedniku glede referendumoma. Seveda mu ne bom dal možnosti, da pove pozitivne in negativne plati, ampak naj nas vabi, kako naj glasujemo.

MILAN KUČAN:

Mislim, da nas mora vse državljanke in državljane na ta referendum povabiti država. Gre za državni interes, za dolgoročno usodo države in pričakujem vabilo države, torej tistih, ki to državo predstavljajo, to so predsednik države, predsednik vlade in predsednik državnega zbora, da nas povabijo, da se udeležimo referendumoma. Da nas, če so v to prepričani in ne dvomim, da so, povabijo, da glasujemo na enem in na drugem referendumu za in da na kratko tudi povedo, zakaj so prepričani, da je to dobro za nas državljane in zakaj je to dobro za državo. V tem mnenju se jim seveda pridružujem.

Za konec bi želel povedati še to, kar sem prej pri enem od vprašanj spregledal – mislim, da je bilo povezano z vprašanjem, zakaj smo toliko časa porabili z referendumi in s spreminjanjem ustave. Kot državljana te države me seveda zanima, ali so bile glede vključevanja politične stranke enotne, glede na to, da je to pomemben državni projekt in da je za državo vstop v te integraciji pomemben. To sem hotel vedeti tudi leta 1990, ko smo pripravljali zakon o plebiscitu, ko je bila situacija zelo podobna sedanjosti. Kot veste, je takrat prišlo, do posebnega sporazuma strank, s katerim so povedale, da je plebiscit skupni projekt, da bodo storile vse, da bi uspel ter da si po plebiscitu ne bodo prilaščale zaslug oz. v primeru neuspeha ne bodo prelagale odgovornosti druga na drugo. To mi sedaj manjka. Ne zato, ker mislim, da me morajo one povabiti na referendum. To mora storiti država. Rad pa bi vedel, ali stranke mislijo tako, ali pa je vse to, kar se je dogajalo, samo medsebojno postavljanje njihovih političnih pozicij za zdaj in za prihodnost. Na referendum bi šel z bolj mirno vestjo, če bi me v to prepričale.

SILVANO SAU:

Hvala lepa, gospod predsednik. Hvala, da ste se udeležili tega razgovora. Mislim, da je večini nas gotovo bolj jasno, kako se bomo čez deset dni opredelili. Nekateri, kot sam, smo se opredeli že zdavnaj in mislim, da ni nobena skrivnost. Hvala predvsem vam, da ste tako pozorno prisluhnili. Gospod predsednik je zelo precizno, detajlno in argumentirano povedal svoje misli. Hvala seveda organizatorju, Zvezi društev upokojencev Slovenije, ki nam je dala priliko, da predsednika poslušamo.

Spremembe ustave glede referendumu
Soglasje strank glede včlanitve v EU in Nato
Manjšinska politika Slovenije
JV Evropa
Umor Djindjića
Humana intervencija v Jugoslaviji
Iraška kriza
Vloga OZN
Nacionalna država
Propaganda za Nato
Razlogi za vstop v Nato
Razlogi za vstop v EU
Pomen članstva v EU in Nato za mednarodnopolitični položaj Slovenije
Tuji državniki v promociji vstopa Slovenije v EU in Nato
Odnos Slovencev do države
Milan Kučan kot mirovnik in podpisnik mirovniške deklaracije
O osebnih izkušnjah